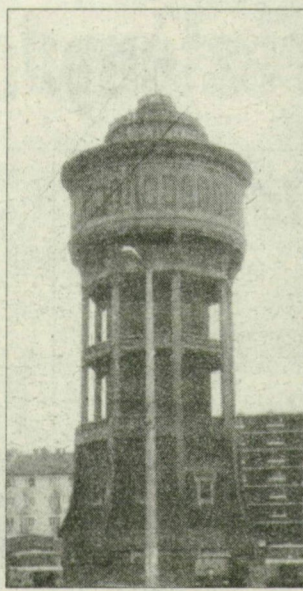
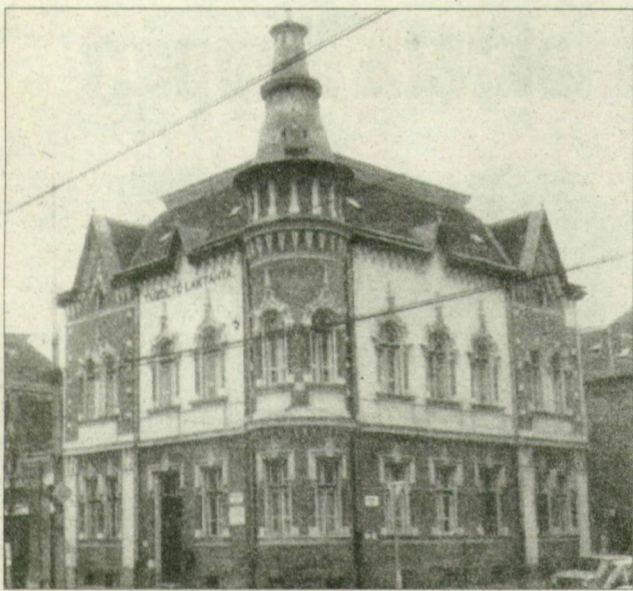

■ A megye műemlékvédelméről

A folyamat nem állhat le!

Beszélgetés Széphegyi Lászlóval, az Országos Műemlékvédelmi Hivatal délkelet-magyarországi régió vezető felügyelőjével

■ **Mindenekelőtt beszéljen a műemléki munkák anyagi lehetőségeiről!**

– A műemléki munka forrásairól szólva elsőként emlitem a támogatási formát. Ez jelenleg az egész országban 98 és fél millió forint. Ebből Csongrád megyére 1 millió 600 ezer forint jutott. Ez az összeg kérelemre kerül szétosztásra a tulajdonosok között. Mint a nevében is benne van, támogatás és nem az állami helyreállítási munkák finanszírozását szolgálja. A központi költségvetésből származó másik forrás, amelyet a hivatal által indított műemléki helyreállításokra fordítunk. Ennek bonyolítója és beruházója a Műemlékek Állami Gondnoksága. A harmadik pedig a restaurálási munkákra biztosított keret. Ez a szellemi előkészítésre szolgál, kutatásra, tervezésre, restaurálásra. Ezt a munkát is önálló intézmény végzi, a kiemelt jelentőségű helyreállítások tervezésével, értékes szobrok, falképek restaurálásával foglalkoznak.

A három forrás nem világít teljesen, hiszen gyakran előfordul, hogy egyes épületekre két forrásból kerül felhasználásra, például a szeged-alsóvárosi kolostor esetében. Viszont nem keveredhet a támogatás. Ezért történt Váshelyen az Ótompom felújításánál, hogy két éven keresztül az említett gondnokság keretéből történt a felújítás, most pedig az egyház kapja támogatásként az erre jóváhagyott pénzt és saját bonyolításában folytatja.

A műemlékek számához viszonyítva igen kevés a pénz, ezért csak a már megkezdett munkákra fordíthatók. Szomorúan utasítja vissza a hivatal, hogy ásatásokat kezdjünk, még

akkor sem, ha értékes emlékművek várható, mert olyan kiterjedésű területek várnak konzerválásra, hogy ezek befejezése szinte reménytelen. Márpedig, ha már egyszer feltártuk és nem konzerváltuk, tönkremenetele rohamos, hiszen az eltemetett rom a fagyhatár alatt akár évszázadokig is abban az állapotban marad, de mihamarabb napvilágra kerül, az időjárás klimatikus hatásainak ki van téve.

■ **Melyek a megye legjelentősebb műemlékei, illetve melyek azok az épületek, amelyek helyreállítása folyamatban van?**

– Itt is külön kell választani a támogatottakat és az állami helyreállításban lévőket. A támogatási listán az idén a következők szerepelnek: Váshelyen folytatódik a református Új-templom helyreállítása az egyházközség és város anyagi közreműködésével. Ugyancsak vásárhelyen az Ótompom megkezdett munkálatainak folytatása jelentős. Itt a külső templomkert műemléki helyreállítása, a kőfal részbeni feltárása és rekonstrukciója és a templom belső felújítása a feladat. Szeged-kiskundorozsmai római katolikus templom külső és belső helyreállítása már öt éve folyik az egyházközség és város finanszírozásában. Szeretnénk, ha megkezdődne a szegedi ortodox zsinagóga helyreállítása, tervezését a város tavaly indította. Három szoborcsoport helyreállítása folyik. Utolsó pillanatban sikerült a nagymágocsi Károlyi kastély barokk szobrait fedett helyre szállítani és a megye és hivatal anyagi támogatásával megkezdődött az öt szobor restaurálása, Szegeden a Gyevi-temetőben állt a Mária szobor, ez is felújítás alatt van. Várható,

hogy az idén befejeződik a konzerválása és a régi helyén, a szeged-felsővárosi templom előtti kerülhet felállításra. Ugyancsak a felsővárosi templom melletti kálváriai barokk szoborcsoport konzerválása is megkezdődött.

A Műemlékek Állami Gondnoksága szervezésében folytatódik a szentesi Petőfi utca 9. szám alatti polgárház helyreállítása közös forrásból, a megyei közgyűlés és hivatal biztosítja erre a pénzt.

Fedezet hiányában nem kezdődhet meg a polgárház megmaradt berendezésének restaurálása, remélhetőleg az idén erre is sor kerülhet majd. Folytatódik az öföldéaki római katolikus templom homlokzat-helyreállítása, a múlt évben elkészült a tetőszerkezet és a torony. Nagy kérdőjel a templom körül feltárt templomerőd rekonstrukciója. Ha nem is lehet a teljes helyreállítást megvalósítani, szeretnénk, ha a felszínen lévő körítőrőd falait, valamint a Árpád-kori sáncot bemutatnánk. Bár sok volt az Alföldön, de egyetlen helyen még bemutatni nem sikerült. Véleményem szerint Ópusztaszerrel azonos értékű. Folytatódik a szegedi alsóvárosi kolostor helyreállítása. A város költségén megkezdődött a tér rendezése, elkészült a Mátyás tér rendezési terve is. Itt lesz felállítva majd az a Segítő Mária-szoborcsoport, amelynek darabjait a kolostor melletti nyomdaépület padlózatában találták meg. Mindenki szeme előtt folyik a Dóm tér rekonstrukciója, első sorban a szabadtéri nézőterének újjáépítése. A Dömötör-torony melletti torony alapozása közben eddig ismeretlen falmaradványok kerültek elő, ezért módosítani kellett a terveket, hogy

a középkori falmaradványok megmaradjanak. A múzeummal együtt kezdeményeztük a Dömötör-torony belső feltárását, dokumentálását, amelynek alapján lehet majd megtervezni a helyreállítást. Megkezdődött a szegvári Károlyi kastély – dőczyvár – falának, itt egy barokk támfalról van szó, helyreállítása a megyei közgyűlés anyagi hozzájárulásával. A feltárt emlékműanyag egy része a Sőházban, a falumúzeumban látható.

■ **A műemléki munkának fontos része a még nem védett épületek feltárása, védetté nyilvánításának elkészítése, történeti kutatás. Mely Csongrád megyei épületek védetté nyilvánítását kezdeményezték?**

– Kezdjük Szegeddel. A már egyszer védett, de érthetetlen módon törölt Lechner téri kápolna szerepel a listán. Az egyik legértékesebb barokk kápolna. A mindenki által védett, jó állapotban lévő zsinagóga épülete, a Kálvin téri Schulek Frigyes által tervezett református templom, ugyanígy a Dóm melletti 1896-ból származó Szentháromság-szobor védelmét szeretnénk. A restaurálását már tervezzük. Ipari műemlékként a Szent István téri víztorony, a korai vasbeton építészettünk remeke, az ország első felállított ilyen szerkezetű víztornya, és ugyancsak ezen a téren az 5. szám alatti polgárház védetté nyilvánítása van folyamatban. Vásárhelyen a Bethlen Gábor gimnázium épülete, a Nepomuki Szent János szobor, a tabáni, susáni és az újvárosi református templomok, a régi kaszinó, a két még megmaradt vámház, a Jókai és a Szentesi úton, és a városháza. Valamennyit egyeztetünk a várossal. Folyamatban van a városban a védett műemléki környezet határainak a rendezése, megemlítem a Szent István tér északi határát a mázsházig. Szentesen kezdeményeztük a református közepetmő kopjafás részének védetté nyilvánítását, a Fridrich-féle műtermet, és a Petőfi szálló épületét. Makón az Ötvös utcai ortodox zsinagóga került fel a listára, Ópusztaszeren a rom és az Árpád-emlékmű. Ugyancsak kértük a csengelei középkori templom védetté nyilvánítását.

Természetesen a védetté nyilvánítás egy folyamat és újabb és újabb emlékeket fedezünk fel és próbálunk megővni, megvédeni. Talán még annyit, hogy jó lenne, ha Csongrád megyében is feléledne a műemléki albizottság, az a társadalmi szervezet, amely közreműködne a feltárásban, dokumentálásban, a támogatások elosztásában, amelyet esetenként az egyes települések saját költségvetésből meg tudnak oldani.

Ocsovszky László

■ A díjazott: Rózsa Gábor

„Ha szép a világ, akkor örülök!”

Ma, hétfőn Szécsényben adják át a „Műemlékvédelemért” emléklapok a szentesi Kosztai József Múzeum mérnök-muzeológusának, Rózsa Gábornak, akinek neve a közelmúlt eseményeihez fűződik. Igaz, nem egy maga szervezte, csak egyike volt a Szentes-Hódmezővásárhely vasútvonal centenárium ünnepség előkészítőjének. S aki interjúnkat azzal kezdte, úgy érzi, ezt a kitüntetést nem csak ő kapta, hanem egy csapat lelkes helytörténész nevében veheti majd át. Ebbe a csapatba beletartoznak a helyi levéltárosok: dr. Barta László, Labádi Lajos és Ternei László városi főépítész.

■ **Mit gondol, miért kapja ezt a plakettet? – kérdeztem Rózsa Gábert pénteken délután szentesi múzeumi otthonában.**

– Nem az az ember vagyok, aki kitüntetések szokott kapni. Van is egy közhely, mely szerint (s amit régóta vallok) az elismerést meg kell vásárolni, az irigységet ki kell érdemelni. Irigyelnek a Ligetért, mert benne lakhatok. Sokan nem tudják, hogy a Liget két kocsmája a péntekjeinket, szombatjainkat tönkreteszi. De nem beszélünk róla, örülünk a Ligetnek. Az élet úgy egységes, ahogy van. Sokáig nem tartottam nagyra ezt a kitüntetést – melyről írásban értesített dr. Fejérdy Tamás, a Műemlékvédelmi Hivatal elnöke –, meg is próbáltam kihúzni magamat azzal, vegye át ezt helyettem másvalaki.

■ **Mivel érdemelte ki a plakettet? Mit gondolt?**

– Ha komolyan kell szólnom, akkor végső soron kevés olyan ember van a múzeumoknál, aki területi hatáskörrel bír és mérnök végzettségű. Vagyis egy kicsit más szemmel nézi a világot. Valahol talán az emberi produktumok, az építmények oldaláról is. Hogyha ez a világ csúnya, akkor szomorodik, ha szép, akkor öröme van benne. Szentesen egyébként egy széles látókörű ember előzött meg még a harmincas

években. Féja Géza, aki nagy port felverő Viharsarok című munkájában azt írja Szentestől, hogy az olyan, mintha egy nagyon szép cserepet földhöz csaptak volna, s bár annak az egyes részei önmagukban is szépek, de az összetartozásuk nem látszik. Ezt a város fejlődésével lehet magyarázni, meg az utóbbi 300–400 évben elfoglalt történelmi szerepével, s azzal a különlegesen egészséges építési móddal, amit manapság megpróbálnak visszaédesgetni: a vályoggal. Egy ilyen vályogház három-négy emberöltőt bír ki, de aztán lehet építeni a következőt, mert érdemes. A város pedig tele volt vályogházakkal. Nagyon sokáig sajnáltam azt a főutcát, melyet csak fényképekről és térképekről ismerek.

■ **Térjünk vissza önhöz!**

– Nekem a legnagyobb meglepetést az okozta, amikor 1983-ban idekerültem, hogy a város néhány utcáján csaknem teljesen azt a képet mutatta meg, amit a századfordulón nyert el. Ilyen volt például a Petőfi utca. A Petőfi szállóval a Takarékkal, a Gálffy, a Fekete, az Onódi házzal, majd a csodálatos postaépülettel. A megszünt posta egyik rácsán még látható a tizedes beosztás. Ahogy megyünk tovább a Petőfi utcán, a sarki nagyon szép romantikus ház után, egy különleges angol romantikus következik, aminek, sajnos, már lelopták a lámpáit, bevették az üvegeit – s Rózsa Gábor folytatta még hosszan a különböző típusú épületek felsorolását, ahogyan annak majdminden szegletét, építészeti jellegét betéve ismeri.

■ **Ösztönzésnek érzi a díjat – hogy visszakanyarodjunk az eredeti témánkhoz – vagy elismerésnek?**

– Inkább bizonyosságnak arra, minden nehézség ellenére nem járok rossz úton. Még akkor sem, ha időnként nem tartom be a szolgálati utat. De hát egy tanyában is azért tartanak kutyát, azért adnak neki enni – igaz láncra tartják – hogyha jön valaki, akkor jelezzon időben. Én ilyen kutyának érzem magamat. Nem is kérek olyan nagy csontot ezért, de ugatok, ha olyasmit látok, ami nem helyes.

Korom András

■ Az április 14-én, csütörtökön este kezdődő rendezvény-sorozatra nemcsak szerte az országból, de Erdélyből és a Vajdaságból is érkeztek főiskolások, egyetemisták. Az előadás-sorozatot pénteken reggel Varga Péter, a Zászlók című folyóirat főszerkesztője nyitotta: a párválasztásról hallhattuk gondolatait. A Katolikus Ház nagyterme zsúfolásig telt, s a kötetlen hangvételű előadás sikerét a végén szűnni nem akaró taps jelezte. Néhány gondolat az előadásból. A férfi-nő kapcsolathoz három dolog kell: férfi, nő és kapcsolat. A biológiai éres után a lányokból lesz a nőtény, a fiúból a hím. Nővé és férfitvá válni, valakinek lenni, igazi egyéniséggé, valamilyen specifikummal alakulni, ez a legfontosabb dolog. Cél szerű értékes „áruval” menni a „piacra”.

Az előadó saját lányai példáján ajánlotta, hogy az ostoba misztifikációt meg kell szüntetni a nővé válás körül. Ha a tini lánynak megjön az első menstruációja, nagy családi

ünnepet kell tartani, hogy elhigye: valami csodálatos dolog kezdődik.

Célszerű megismerni a házvezetést, de fontos dolog az is, hogy nőiesnek kell lenni. A harmónia, a szépség iránti érzék sejteti, hogy a nőkben van valami titok!

„A szerelem halála a házasság!” – vélte a főszerkesztő, bár maximálisan házasságpárti. A szerelem nagy forrongás, csak gőz! A házasságban a „gőz” elszáll, de megmarad minden érték.

B. Ádamosi Margit „A házasságról” tartott előadásán jó néhány téma terítékre került. Mit jelent a házasság? Szövetség két nem között – kiválasztó szeretettük szabad döntése alapján. A szeretet érzelem- és cselekedetsorozat. Ha bajok adódnak egy kapcsolatban, az előadónő szerint az csak segít az összecsúszolódásban. A szerelem házasság nélkül, s a házasság szerelem nélkül érkezik.

Megnyúlt az arca a hallgatóságnak a nemi élet problémái-

■ Katolikus tanulmányi napok

„A nő egyszerűen gyönyörű...”

...hangzott el az első előadás, azon a találkozón, amit a Katolikus Egyetemisták és Főiskolások Egyesülete szervezett, immár negyedszer. A roppant érdekes, sőt izgalmas előadásokon lazításképpen néhány tréfás kijelentésen a hallgatóság a térdét csapkodta nevetésben. Előfordult az is, hogy a konvenciók ellen mindig is lázadni kész ifjúság elhűlve, talán kicsit meg is botránkozva hallgatta egy-egy téma újszerű megközelítését.

nak boncolgatásakor. A házasság nem a szexualizmusra épül, de 50 százalékban domináns a szex. A nők különösen fontos szerepei vannak: feleségnek kell lenni, szeretőnek – vagy ha igazán meg akar felelni – B. Ádamosi Margittal szólva ismerni kell az ősi mesterséget is. Csak a szerepeket nem szabad felcserélni!

A házasság lelki vetületét vizsgálva elhangzott, hogy lel-

ki kapcsolat nélkül pusztán üzekeedés az együttlét. Ágytól, asztaltól elutasítani a férjet szeretetlenség. A javarészt még házasság előtt álló fiatalok jegyzetelték a tanácsokat. A házasságra kimondott „igen” egyben egy „nem” is minden más kapcsolatra. A férfi a fej, a lendítő erő, a nő a szív, a megtartó erő! A házasság Szentháromsága: a férfi, a nő és az Isten!

Az előadások és az azt kö-

vető kiscsoportos beszélgetések után a napot filmvetítés zárta. Nyedi Ildikó Az én XX. századom című alkotását nézték és vitatták meg a fiatalok.

A nő és a hivatás kérdése áll a probléma Szilágyiné Szemkő Judit közoktatási helyettes államtitkár véleménye szerint. Az ötvenes évek traktorista lányait „tönkretették”, nem lehetnek gyerekeik, pedig az anyaság az egyik legfontosabb hivatás. Erre lenne a legnagyobb szükség, gyermekeket nevelni. Ezt bizonyítja az elmúlt év megdöbbentő statisztikai adata is, miszerint ’93-ban megközelítőleg 165 ezer tanuló végzett, és csak 115 ezer kezdett az általános iskolákban.

A rendezvény utolsó előadását szombaton délután „Nő az egyházban” címmel dr. Farkas Beáta tartotta. Bár az elmúlt

két évezred társadalmi mobilitási során felbomlottak az eddigi nőszerepek, ma Magyarországon mégis rendkívüli férfiközpontság tapasztalható. Már a teremtés során is csak második volt a nő, s a monoteizmus, az egyistenhit elterjedésével „meghaltak” a női istenek. A katolikus egyház sokáig szemben állt a modernizációval. Még a II. Vatikáni zsinat dokumentumai is csak öt alkalommal említik a nőt. Jelenlegi pápánk, II. János Pál egy enciklikájában foglalkozik a kérdéssel, címében hirdetve, hogy „A nő mint anya, ez a legfontosabb szerep!”.

A katolikus fiatalok hétvégi találkozója, ha minden kérdésre nem is kapott választ a hallgatóság, az mindenesetre kiderült a fiúk számára, hogy a lovagiaság nem afféle korabeli szokás. A lányoknak pedig azt kell vállalniuk, amik. Vagyis hogy a legnemesebb értelemben nők!

Koroknay Károly